

שלושה מערכים לכבוד יום ירושלים

לפניכם שלושה מערכים העוסקים בירושלים ומטרתם להרחיב את הזווית הדתית והמציאותית על עיר הקודש, בירתה של מדינת ישראל. אפשר להעביר את המערכים בסדרה, אך כל מערך עומד בפני עצמו. המערכים נועדו לגילאי תיכון וי"ג.

נושאי השיעורים

1. יהי שלום בחילך - משמעותה הדתית של ירושלים ושל השליטה בה
2. ירושלים - עיר שחברה לה יחדיו? המציאות בירושלים בין מזרח
3. ומערב ודגלו עלי אהבה - חשיבה ביקורתית על מצעד הדגלים

המערכים מתאימים לשיעורים של 45-60 דקות, אך אפשר להרחיבם גם לשיעור כפול.

מבנה שיעור בסיסי (45 דק' ברוטו):

1. מתודה/מתודות (משחק ידע (מלך הטריז/ה)? /עמדות (סרגל עמדות)?/צפייה בסרט) - 15 דק'
2. טקסטים לדיון בחברות - 3 טקסטים דתיים? שיר? קטע ממאמר? + שאלות מנחות 10 דק'
3. הצגת תובנות מהחברות במליאה - 10 דק'
4. סיכום על ידי המנחה/מורה. - 5 דק'

שיעור ראשון: יהי שלום בחילך - המשמעות הדתית של ירושלים ושל השליטה בה

קהל היעד: תלמידי ט-י"ג

מטרות:

- להכיר מקורות המציבים את הצדק ואת השלום במרכז תפיסתם את ירושלים
 - לעורר שיח דתי סביב ירושלים המושגת על ערכי צדק ושלום
- חומר עזר: [דף מקורות מקוון](https://www.sefaria.org.il/sheets/480138). הדף ניתן לשליחה בקישור או להדפסה ולחלוקה. קישור לדף:

<https://www.sefaria.org.il/sheets/480138>

ברקוד לסריקה:

חלק א' - 'ירושלים - אסוציאציות (במליאה) - 10 דק

בקשו מהתלמידות. ים להעלות שלוש מילים אשר מסמלות בעיניהם את ירושלים. אפשר לעשות זאת באמצעות כלי דיגיטלי כגון [מנטימטר ענן מילים](#) או [Answer Garden](#) או לשאול אותם את המילים על הלוח. לאחר איסוף המילים קיימו רפלקציה כיתתית קצרה על התוצאות, תוך התייחסות בין השאר לשאלות הבאות:

- מהן המילים המרכזיות שעלו ואלו מילים נדירות יותר ומדוע?
- אלו מהמילים מתקשרות להיבטים פולחניים, לאומיים, אנושיים ואוניברסליים של ירושלים?
- אלו ערכים מתקשרים למילים שעלו?
- אלו מילים נוספות היו עולות כאן אילו חלק מהעונים היו חילונים/מוסלמים/נוצרים?

חלק ב' - לימוד מקורות מהמקרא על ירושלים כעיר הצדק (בקבוצות) - 15 דק'

חלקו את הכיתה לחברות או לקבוצות של עד ארבעה תלמידים וחלקו או שלחו להם את [דף המקורות](#).

הנחו את התלמידים ללמוד את המקורות בדף - מומלץ שכל קבוצה תלמד לפחות שלושה מקורות.

- עליהם להחליט ביחס לכל מקור, מהו הערך המוביל שהטקסט מקשר לירושלים.
- מומלץ לבקש מכל קבוצה להעלות את התשובות שלהם בפלטפורמה דיגיטלית (כגון: פדלט) או לרשום על דפים ולתלות במהופך על הלוח (בעזרת דבקיות).
- בסוף ההליך, על כל קבוצה לבחור מקור אחד שהיה מפתיע, מעורר הזדהות או מעורר התנגדות.

חלק ג' – דיון – הערכים והתממשותם (בכיתה) – 15 דק'

מומלץ להתחיל את החלק הזה בבחירת כמה מהתשובות שעלו מהקבוצות ובאיתור ההסכמות ואי-ההסכמות שבין התלמידים סביב הערך המנחה למקור זה או אחר. אפשר לבחור את אחד המקורות ולהתעמק בו או לדלג בין מספר מקורות. כדאי לבקש מחלק מהקבוצות להציג מקור מפתיע, מעורר הזדהות או מעורר התנגדות ולהסביר מדוע עורר בהם המקור את התחושה הזאת.

לאחר מכן, עברו למבט שיטתי – כתבו על הלוח את הערכים המרכזיים שעלו מתוך המקורות ודונו עם הכיתה בשאלות הבאות:

- במה שונה הרשימה מרשימת האסוציאציות שעלו בתחילת השיעור? מדוע?
- מדוע מציינים המקורות דווקא את הערכים הללו?
- מה הקשר בין הערכים הללו ובין ירושלים?
- באיזו מידה מתממשים ערכים אלה כיום בירושלים?

חלק ד' – סיכום – קדושה וצדק (במליאה) – 5 דק'

דונו עם הכיתה בשאלה: מה הופך את ירושלים לקדושה? הדגימו בעזרת המקורות ובעזרת פירות הדיון הקודם כי קדושה אינה עובדה ("ירושלים היא קדושה") אלא שאיפה ("ירושלים צריכה להיות קדושה") וכי המקורות מדגימים כי מעלת העיר אינה תלויה רק בבחירת הקב"ה בה אלא בהתנהגות היושבים בה והנהגתה.

הערות נוספות למורה:

- המקורות בדף המקורות עוסקים בצדק, איחוד עמים, אמת, שוויון ועוד.
- בפועל, בחלק מהמקורות יש יותר מערך מוביל אחד או שאפשר להתלבט לגבי הערך המוביל, אך זה מועיל דווקא לדיון.
- חשוב לסייע לכיתה לפתח דיון ביקורתי ולהציע מצבים או אירועים שיכולים להעמיד את הערכים הללו במבחן.

שיעור שני: ירושלים – עיר שחוברה לה יחדיו? המציאות בירושלים בין מזרח ומערב

קהל היעד: תלמידי ט-י"ג

מטרות:

- להכיר ולהבין את המציאות כיום במזרח ירושלים מבחינה משפטית, דמוגרפית ויומיומית
- לעורר שיח לגבי שאלות הקשורות לירושלים בהווה ובעתיד
- חומרי עזר: [מצגת למליאה](#), [דף נתונים לעבודה בקבוצות](#) (גרסת PDF), סרטון ומפות (להלן).
ברקוד לדף הנתונים:

מסגרת השיעור: הכיתה קבלה פנייה מוויקיפדיה הבוחנת את הערך "ירושלים המאוחדת"

ועל הכיתה להחליט בסוף השיעור – האם היא באמת מאוחדת?

חלק א' – 'הקדמה (במליאה) 10 ד'

- הקרינו את הקטע הבא מתוך [הפרק "המקדסים" בסדרה "מדינת ירושלים" של "כאן": דקה 3:53-4:42](#) הציגו את [מפת ירושלים המחולקת לפני ששת הימים](#) ואת [מפת ירושלים של היום](#)
- – ובררו עם התלמידים: מה השתנה בעיר בעשרות השנים שחלפו? [אפשר להתייחס לפרמטרים הבאים: גודל השטח הבנוי, כמות האנשים, אוכלוסיה יהודית/ערבית, ריבונות (איזו מדינה היכן?), קשר לסביבה – הרשות הפלסטינית, מדינת ישראל הריבונית].

חלק ב' – המצב המשפטי-מדיני (במליאה) 10 דק'

- בעזרת [המצגת](#) (שקפים 2-6), הציגו בקצרה את מעמדה של ירושלים המזרחית ושל תושביה. כדאי להפעיל שיקול דעת בהתאם לאופייה של הכיתה עד כמה להיכנס לפרטים. חשוב להתמקד בתמונה הגדולה: מעמדה המיוחד של ירושלים ביחס לשאר המדינה וביחס לשטחי יהודה ושומרון.
- סיפוח מזרח היער באמצעות [פקודת סדרי המשפט](#) והחלטת הממשלה אחרי ששת הימים
- חקיקת [חוק יסוד: ירושלים](#) (1980, 2000)
- אי הכרת רוב הקהילה הבינלאומית בסיפוח
- מעמד האוכלוסיה: תושבי מדינת ישראל (בניגוד לפלסטינים ביהודה ושומרון), אך לא אזרחים (בניגוד לערבים ביתר מדינת ישראל).

חלק ג' – חוות דעת (עבודה בקבוצות) 10 דק'

חלקו את הכיתה לקבוצות של 2-4 תלמידים.

- על הקבוצות לכתוב חוות דעת – מה יותר נכון לגבי ירושלים: מאוחדת או מחולקת?

- עליהם לעבור על [דף הנתונים](#) ליד כל נתון אפשר למצוא QR להרחבה.
- אפשר להגדיר להם מספר מסוים של מקורות שעליהם לבחור, או לחלק מקורות בין הקבוצות.
- אפשר גם להגדיר שעל כל קבוצה להרחיב לגבי היבט אחד, על ידי הרחבה באמצעות הברקוד. בסופו של דבר עליהם להשיב לשאלה.

חלק ד' – דיון (במליאה) 10 דק'

- בקשו משתי קבוצות להציג את מסקנותיהם, אחת הטוענת שירושלים יותר מאוחדת ואחת שטוענת שירושלים יותר מחולקת.
- בקשו מנציגים מקבוצות אחרות להציג את הדילמות – מה גרם להם להתלבט?
- הציעו לתלמידים להסתכל על השאלה מנקודת המבט של ילד פלסטיני בן גילם ממזרח העיר: מה הוא חש כשהוא מסתובב במערב העיר? האם תושבים משני חלקי העיר חשים בבית בחלק השני?

חלק ה' – סיכום (במליאה) – רשות – 5 דק'

- אפשר לסיים את השיעור בהקרנה של קטעים נוספים מהפרק "[מקדסים](#)" שעמו פתחנו.

הערות נוספות למורה:

- יש סיכוי רב שלתלמידים אין רקע בסיסי על מעמדם של שטחי יהודה ושומרון, כבסיס להשוואה לירושלים. אפשר להיעזר בשקף 7 במצגת לצורך מתן רקע, אך כדאי לשקול אם המידע הזה לא יעמיס ויקשה על התמקדות בירושלים.
- כדי להתמקד במעמדה של ירושלים, המערך כלל אינו עוסק בהיבטים הביטחוניים של השליטה הישראלית במזרח ירושלים – לא בצורך הישראלי במניעת אלימות וטרור ולא בחוויה של תושבי מזרח ירושלים של נוכחות ופעילות מתמדת של כוחות הביטחון ובעיקר מג"ב.
- מקור נוסף מעניין שלא התייחסנו אליו: [מפת הרכבת הקלה בירושלים](#). אפשר להקרין את המפה ולבחון את המסלול שלה וכיצד הוא משפיע על העיר. כמו כן, מעניין לבחון את שמות התחנות ומה הם מקרינים.

מקורות:

- [שנתון סטטיסטי לירושלים, מכון ירושלים למחקרי מדיניות, 2022](#)
- [תעסוקת ערבים ממזרח ירושלים במערב העיר ובמזרח סקר מעסיקים, משרד הכלכלה, 2016](#)
- אתר "עיר עמים"
- הערכים "ירושלים", "ירושלים המזרחית" ו"ההתיישבות היהודית במזרח ירושלים", "חוק נכסי נפקדים" בוויקיפדיה.
- ["בתי ספר בחינוך הערבי במזרח ירושלים שבהם נלמדת תכנית הלימודים הפלסטינית", הכנסת: מרכז המחקר והמידע, 2018](#)
- ניר חסון, "פחות מ-5% מהתושבים הפלסטינים במזרח ירושלים קיבלו אזרחות מ-1967", הארץ, 29/5/2022.

שיעור שלישי: ודגלו עלי אהבה – חשיבה ביקורתית על מצעד הדגלים

קהל היעד: תלמידי ט-י"ג

מטרות:

- לעורר מחשבה על הבעייתיות שבצעדה בלב אוכלוסיית מיעוט
- לחזק ערכים של אמפתיה לאחר ושל התנגדות לגזענות, לאלימות ולהסתה

חומרי עזר: סרטונים (להלן)

חלק א' – הקדמה

הסבירו שהשיעור הקרוב יתבסס על צפייה משותפת בסרטונים ושהסרטונים מכילים גם תמונות לא פשוטות.

חלק ב' – פתיח (במליאה) – פרוטסטנטים וקתולים בצפון אירלנד (10 דק')

הקרינו את [הסרטון של צעדת ה-12 ביולי בצפון אירלנד](#). (סרטון נוסף אפשרי)

לפני הקרנת הסרטון חשוב לתת את הרקע הבא:

- צפון אירלנד היא חלק מהממלכה המאוחדת של בריטניה ויש בה אוכלוסייה מעורבת של פרוטסטנטים תומכי השלטון הבריטי וקתולים תומכי איחוד עם אירלנד.
- מדי שנה ב-12 ביולי נערכים ברחבי צפון אירלנד מצעדים של הפרוטסטנטים לזכר הנצחון הפרוטסטנטי בקרב מול הקתולים בשנת 1690.
- הצעדות עוברות פעמים רבות דרך שכונות קתוליות ומחוץ לכנסיות קתוליות.

בקשו מהתלמידים לחשוב במהלך ההקרנה על השאלות הבאות ולרשום תשובות על דף. כדאי לתת כמה דקות לאחר הקרנת הסרטון להשלמת הכתיבה.

- מה מטרת הצעדה?
 - מה תורמים הסמלים, הדגלים והמוזיקה למטרות הצעדה?
 - איזו תחושה נותנת הצעדה לצועדים ולתומכיהם?
 - איזו תחושה נותנת הצעדה לקתולים המתגוררים במקום?
- קיימו דיון קצר בכיתה על הנקודות הללו. כדאי להפנות את תשומת הלב להיבט של האדנות והשליטה – המשטרה היא בריטית והצועדים מייצגים את השלטון.

חלק ג' – ריקוד דגלים בירושלים (15 דק')

ערכו משאל קצר בכיתה: מי השתתפה בעבר בריקוד הדגלים בירושלים? בקשו משני תלמידים שהשתתפו לשתף בחוויה קצרה או בתחושות מהצעדה. בקשו מתלמידים אחרים להסביר: מהי מטרת הצעדה? מדוע נבחרה דרך זו להגשים את המטרה? הקרינו כעת את שלוש הדקות הראשונות של [הסרטון הזה](#) מריקוד הדגלים בירושלים בשנת 2022.

אפשרות א	אפשרות ב
בקשו מהתלמידים להתייחס לנקודות הבאות:	בקשו מהתלמידים תוך כדי צפייה לרשום כמה שיותר שאלות שעולות להם לגבי הסרטון. אפשר להציע להם לצפות בסרטון כאילו שום דבר בו אינו מוכר, ולשאול שאלות שהיה שואל מישהו שלא
• המיקום – היכן עוברים? מדוע • התוכן והסמלים – אלו מסרים העוברים תוך כדי השירה והצעדה?	

• האוכלוסייה המקומית - מי היא והיכן היא נמצאת בזמן זה?	ראה ריקוד דגלים מימיו.
---	-------------------------------

ערכו דיון בנושא. בשלב זה, הדיון אינו עוסק בשאלת האלימות או הקריאות הגזעניות, אלא בעצם המעבר של ריקוד הדגלים בתוך אזור מגורים ומסחר של תושביה הפלסטינים של העיר. כדאי לחדד את הקשר בין המטרות ובין הביצוע: האם המעבר דרך הרובע המוסלמי הוא מקרי או מכוון? האם המטרה היא רק לחגוג את שחרור ירושלים או גם להפגין אדנות ושליטה? אילו תחושות עשוי לעורר מצעד כזה אצל האוכלוסייה המתגוררת במקום? רקע שבדאי לתת:

- עד שנת 2010 המשטרה לא אישרה מעבר של הצעדה ברובע המוסלמי.
- במשך השנים היו עתירות לבג"ץ נגד מעבר הצעדה דרך הרובע המוסלמי. שופטי בג"ץ אמנם התסייגו מתופעות של אלימות במהלך המצעד, אך דחו את העתירה ואפשרו מעבר דרך הרובע המוסלמי.
- במשך השנים, בעלי החנויות בשוק המוסלמי החלו ללסגור את חנויותיהם בשעה מוקדמת ולהיסגר בבתים, לעתים בהמלצת המשטרה.

חלק ד' - מריקוד לאלימות - בקבוצות (15 דק')

חלקו את התלמידים לקבוצות של 4-5. כל קבוצה מתבקשת לאמץ את אחת הזהויות הבאות (אפשר שתהיה יותר מקבוצה אחת לכל זהות):

יהודים המשתתפים בריקוד הדגלים; פלסטינים החיים ברובע המוסלמי; שוטרי משטרת ישראל המוצבים ברובע המוסלמי בעת הצעדה; ממשלת ישראל.

הקרינו את הסרטון המתעד אירועים מתוך ריקוד הדגלים בשנת 2022 (לסרטון נוסף משנים קודמות) במליאה, או שלחו את הסרטון לתלמידים לצפייה בקבוצות. לפני ההקרנה כדאי להדגיש שיש כאן איסוף של אירועים שהתרחשו במהלך המצעד ובשבוודאי יש רבים מהמשתתפים במצעד שמתנגדים בתוקף לדברים הללו.

לאחר הצפייה, על כל קבוצה לנסח מנקודת מבטה פסקה בת כחמש שורות העונה באופן מנומק על השאלה הבאה: האם (ובאלו תנאים) צריך לאפשר בשנה הבאה את מעבר ריקוד הדגלים ברובע המוסלמי?

[אפשר להציע סל מילים שאפשר להיעזר בהן: ריבונות, אדנות, שחרור, אמפתיה, דיכוי, אהבה, שנאה, חירות, ניכור, חיבור, התעלות, פגיעה]

אפשר לבקש מהקבוצות להעלות את הפסקאות שכתבו ללוח שיתופי או למצגת שיתופית.

חלק ה' - סיכום במליאה

הקבוצות השונות יציגו את עמדתן. ערכו דיון מסכם. יתכן שבדיון יעלו גם עמדות קשות. חשוב מצד אחד לתת לתלמידים להתבטא ומצד שני יש למצוא את הדרך להסתייג מאמירות גזעניות או אמירות המעודדות אלימות. מוצע לסיים באמירה על חשיבותה של אמפתיה לאחר ועל החשיבות שבראית נקודת המבט של האחר כחלק מתהליך קבלת ההחלטות שלנו. אפשר לחתום בקריאה של מזמור קכ"ב בתהלים ("שיר המעלות לדוד, שמחתי באומרים לי...") או של הפסוקים מתוכו המדברים על שלום.

הצעד נוספת לסיום: דבריו של הרב יונתן זקס על אמפתיה :

הפחד מפני אלה שאינם כמונו מסוגל לנטרל את יכולת התגובה האמפתית. ומן הסיבה הזו, המצווה שציינו היא מצווה המששנה חיים. היא אומרת לנו לגלות אמפתיה כלפי הגר מפני שאנו מכירים את ההרגשה של מי שנמצא במצבו; אך יותר מכך: היא אפילו רומזת לנו כי פיתוח היכולת האמפתית כלפי זרים **היה מלכתחילה אחת המטרות של הגלות במצרים**. ה' כמו אומר לנו: סבלותיכם לימדו אתכם דבר שחשיבותו עצומה. במצרים לחצו אתכם, נגשו בכם, ועל כן אתם תבואו לעזרתם של הנלחצים והנדכאים בכל מקום. אתם סבלתם, ולכן אתם תצטיינו בהושטת עזרה לזולת הסובל.

הרב יונתן זקס, "כוחה של אמפתיה / שיג ושיח פרשת משפטים"

חומרים נוספים למורה לגבי ריקוד הדגלים:

סרטון של "כאן" המעודד התנהגות מכבדת בזמן ריקוד הדגלים

מצעד הפרחים של "תג מאיר"

איתי לנדסברג-נבו, "הבעיה היא לא הדגל, אלא מי שתוקע את המוט שלו בעיני שכניו".

אלי דן, "ירושלים חוברה לה יחדיו?", באתר כיכר השבת

מקורות נוספים לעיון והרחבה

טקסטים דתיים:

- מקורות תנ"כיים על ירושלים עיר הצדק, בית תפילה לכל העמים וכו'
- הרב תמרת, השל, ליבוביץ
- משה אונא, שרי המפד"ל בישיבת הממשלה מ- 19/6/67

בבלי תענית, "לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא בירושלים של מטה"

אידאל "שלום בחילך שלווה בארמנותיך", "כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים" - קדושת העיר לשלוש הדתות

המקום אשר יבחר ה': ירושלים או מקום המקדש? (יש מקורות לכאן ולכאן) קדושת ירושלים בשל המצאות המקדש בה או קדושה של ירושלים בפני עצמה?

מקורות/נספחים/טקסטים ורעיונות לתשתית רעיונית-חינוכית:

מערכי שיעור של הרטמן על ירושלים

מאמר של הרב דניאל הרטמן על הערבוב בין דתי ללאומי <https://news.walla.co.il/item/3508309>
ביום ירושלים

בצלם: נתונים על מזרח העיר - <https://www.btselem.org/hebrew/map>

<https://www.ir-amim.org.il/he/issue/%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%9B%D7%A9%D7%90%D7%9C%D7%94-%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%A0%D7%99%D7%AA>
עיר עמים - נתונים ומאמרים

צפייה בקטע מתוך איסט סייד? פר' 1? ביקורת על הסדרה <https://zoha.org.il/119931> / ביקורת
"נוספת של טפת ביק-הכהן ב"ישר"

צפייה בקטע מתוך עבודה ערבית- על הקו טלפון? עונה 4 פרק 4

ציטוטים מהפרוטוקולים שלפני מלחמת ששת הימים לגבי דיון השרים על ההחלטה לכבוש שטחים נוספים: שר הדתות, זרח ורהפטיג (מפד"ל) מנסה להכניס צניעות לדיון ולצנן את האופוריה. הוא יוצא נגד הגישה "כאילו אנחנו שולטים בכל. לא צריכים כבר להגיד שאנחנו חובקים זרועות עולם". הוא מבקש לרסן דיונים על כיבושים נוספים: "הייתי קצת מהסס והייתי אומר שנציב לנו איזה גבולות". הוא בעד תיקונים ביטחוניים, בין השאר שלטון בעיר העתיקה בירושלים וברצועת עזה. לגבי המשך שליטה בגדה המערבית הוא סבור כי יש לגלות זהירות, ובתגובה שואל אותו בגין: "ומה עם חברון ובית לחם?". "הכל שלנו", עונה שר הדתות, "השאלה אם לא נצטרך לעשות מחר מה שעשינו אחרי מבצע

סיני (אחרי כיבוש סיני ב- 1956, ישראל נסוגה חזרה לגבול הבינלאומי, א"א). גם לגבי שליטה בסיני ורפהטיג גילה ספקנות. הוא מספר כי שאל את דיין כמה זמן הוא חושב שישראל תוכל להמשיך ולהחזיק בסיני ושר הביטחון ענה לו שלמשך 200 שנה. דיין מתקן את שר הדתות ואומר: "אמרת 300 שנה...".

לקראת סוף הדיון מעלה שר הפנים שפירא (מפד"ל), בפני דיין את נושא היחס לשבויים ולתושבים בשטחים שנכבשו ומבקש שהיחס אליהם "יהיה הוגן".

דיין: "אני מסכים לכך, בזה אין ספק, השאלה אם אני יכול להבטיח זאת".

שפירא מגיב, אולם הציטוט שלו נמחק.

דיין עונה: "אשתדל בכל יכולתי".

הנושא נדחק לשוליים והשרים ממשיכים לדון במתרחש בעיר העתיקה ובגדה המערבית, אולם שר הפנים לא מרפה ולקראת סוף הדיון שוב פונה לדיין:

"האם אתה יכול להוציא פקודה לחיילים שיתנהגו וייתחסו שם בצורה אנושית? אני מאד חושש".

דיין: "ישנן פקודות והוראות קבועות ואינני מוכן להוציא הוראה נוספת, כאילו זה סעיף נפרד. המצב הוא לא כזה שצריך להוציא פקודה מיוחדת. אם זו תהיה הפקודה היחידה שאני אוציא לצבא, זה יהיה כאילו אנחנו מאשרים שיש התנהגות בלתי אנושית".

שפירא עונה, אולם דבריו נמחקו.

דיין: "לא הפקודה היא שחסרה בעניין זה".

ציטוטים של לייבוויץ על ירושלים:

- "מלחמת ששת הימים לא הייתה בחינת קידוש-השם, כי לא נתכוננה לכך. הר-הבית נכבש הפעם לא בידי 'החשמונאים' אלא בידי 'המתיוונים'. מעולם לא היה חילול-השם בצורה ממלכתית ולאומית אינסטיטוציונאלית כמו העלייה ההמונית במאות אוטובוסים ומכוניות לכותל המערבי מדי שבת בשבתו. מכל דברי הנביאים לא נתקיים לפי שעה אלא אחד: 'ובני פריצי עמך יבואו בו וחללוהו'."
- "אין שום טעם וסיבה לקביעת 'יום הודיה' בכ"ח באייר. לא מצאתי שהותקן חג או יום-הודיה לזכר נצחונותיו של ירבעם בן יואש אשר "השיב את גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה", ולא לנצחונותיו של אלכסנדר ינאי אשר עשה את יהודה למעצמה חשובה בין סוריה ומצרים. אין גם משמעות דתית לחג העצמאות - יש לחוג אותו כיום הנף-הדגל, יום שמחה לאומית ומצעד צבאי. הרבנים המעמידים פנים של מתן משמעות דתית ליום זה אינם סמכות דתית אלא פקידות של רשות חילונית. במדינת ישראל בכלל אין רבנות כמוסד דתי-תורני - אין אלא רבנות-מטעם. הרבנים

אינם ממונים ואינם פועלים מכוח התורה, אלא הם פקידים ממשלתיים הפועלים בסמכותה של המדינה החילונית." "מתוך מאמרו "משמעותם של ימי הספירה[1]

- "לא הטריטוריה היא הבעיה, אלא האוכלוסיה של כ- 1.25 מיליון ערבים היושבים בה ושעליהם נצטרך לכפות את מרותנו. הכללתם של ערבים אלה (נוסף על 300,000 שהם אזרחי המדינה) בתחום שלטוננו פירושה - חיסול מדינת ישראל כמדינת העם היהודי, חורבן העם היהודי כולו, התמוטטות המבנה הסוציאלי שהקימונו במדינה והשחתת האדם - היהודי והערבי כאחד. כל זה יקרה אפילו אם הערבים לא ייהפכו לרוב במדינה (בעקבות ריבויים הטבעי הגבוה) אלא יישארו שליש או 40% של אוכלוסייתה. המדינה לא תהיה עוד מדינה יהודית אלא מדינה "כנענית": בעיותיה וצרכיה ותפקידיה לא יהיו עוד הבעיות והצרכים והתפקידים של העם היהודי שבארץ ובחו"ל, אלא רק ענייני הממשל והמינהל הספציפיים של מדינה זו - ענייני השלטון על יהודים וערבים יחד, בדומה לבעיותיה של מדינת הלבנון, שאינן אלא הדאגה המתמידה לפתרון בעיית היחסים בין מרונים ומוסלמים ודרוזים וכו'. המדינה תוטרד בבעיותיה הספציפיות האלה, ולא יהיה לה ענין לעם היהודי. תוך זמן קצר ינתקו הקשרים הרוחניים והנפשיים בינה ובין העם היהודי, וכן הקשרים הרוחניים והנפשיים בינה ובין תכניה של ההיסטוריה של עם ישראל ושל היהדות. כל התוכן של המפלצת הקרויה "א"י השלמה" לא יהיה אלא קיום המנגנון השלטוני-מינהלי שלה. מן הבחינה החברתית: תוך זמן קצר לא יהיה עוד במדינה ההיא לא פועל יהודי ולא חקלאי יהודי. הערבים יהיו העם העובד, והיהודים יהיו מנהלים, מפקחים, פקידים ושוטרים, ובעיקר - שוטרי-חרש. המדינה השלטת על אוכלוסיה עוינת של מיליון זרים תהיה בהכרח מדינת ש.ב., עם כל מה שמתחייב מזה כהשלכות על רוח החינוך, על חופש הדיבור והמחשבה ועל המשטר הדמוקרטי. השחיתות האופיינית לכל משטר קולוניאלי תדבק גם במדינת ישראל. המינהל יצטרך לעסוק בדיכוי תנועת-מרי ערבית - מזה, וברכישת קוויזלינגים ערבים - מזה. יש חשש שגם זה"ל - שהיה עד עכשיו צבא עממי - יתנוון ע"י הפיכתו לצבא-כיבוש, ושמפקדיו שיהיו למושלים צבאיים יהיו כעמיתיהם באומות אחרות, וד"ל."
- "לפיכך אין לנו ברירה - מתוך דאגה לעם היהודי ולמדינתו - אלא להסתלק מן השטחים המיושבים 1.25 מיליון ערבים, וזאת ללא קשר לבעיית השלום. המדובר הוא ביציאה מן השטחים ולא ב"החזרתם", כי אין אנו מוסמכים להכריע לידי מי יש ל"החזירם": לחוסיין? לפת"ח? לנאצר? לתושבים המקומיים? אין זה מענייננו ולא מחובתנו, ואף לא מזכותנו, לקבוע מה יעשו הערבים בשטחים לאחר שנסתלק מהם. עלינו להתבצר במדינתנו היהודית ולהגן עליה. אם לא נסתלק בכבוד - זאת אומרת מרצוננו החפשי, מתוך הבנה לצרכים האמיתיים של העם היהודי ושל מדינתו - יכפו עלינו האמריקנים והרוסים נסיגה בחרפה."
- "מ" מתוך מאמרו "שטחים[4]
- "צור ישראל' של מגילת העצמאות הוא בישראל עצמו - הוא עצמותו ועוצמתו האנושיים של ישראל: ישראל שנתגלה בהיסטוריה. אולם השימוש במונח של התנ"ך והסידור לגבי ערכי תודעתנו והרגשתנו האנושיים ולגבי הכוחות המניעים של פעולתנו הלאומית-מדינית - שימוש זה גורם שגם האסוציאציות של קדושה - זאת אומרת של תוקף מוחלט - הכרוכות בכינוי זה מועברות על ערכים אלה. אם העם ושלומו והמולדת ובטחונה הם קודש, ואם החרב היא-היא 'צור ישראל' - אז גם קיביה אפשרית ומותרת..."
- "מ" מתוך מאמרו "לאחר קיביה[5]